

Promemoria om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Skolverkets hållning

2010 års skollag innehåller en ny bestämmelse som lyder: ”Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet” (1 kap. 5§ tredje stycket skollagen 2010:800). Dessa begrepp har fått stort genomslag i skolverksamheterna.

Begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet preciseras dock inte i skollagen. Skolverket har därför tagit fram en genomgång som redovisar och tydliggör bestämmelsens intentioner baserat på förarbeten till styrdokument. Genomgången är framtagen för internt bruk men kommer även att vidareutvecklas till ett stöd för verksamma. Följande förtydliganden har stöd i genomgången och utgör Skolverkets samlade hållning:

Begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Begreppet vetenskaplig(t) grund/förhållningssätt innebär att kritiskt granska, pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang.

Beprövad erfarenhet är en erfarenhet som är dokumenterad, delad och prövad i ett kollegialt sammanhang.

Beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund är kunskapskällor som kompletterar varandra.

Bestämmelsens omfattning

Bestämmelsen om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet riktar sig både till dem som utformar styrdokumentet, dvs riksdag, regering och Skolverket och till enskilda lärare.

Både utbildningens ämnesinnehåll och metod/pedagogik ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Lärares ansvar och förutsättningar

Enskilda lärare har ansvar för att löpande hålla sig orienterade inom sitt ämnesområde.

Bestämmelsen reglerar indirekt rektorers, förskolechefers och huvudmäns ansvar att stärka lärares förutsättningar att bedriva undervisning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Lärarytbildningen har ett ansvar för att utveckla blivande lärares förmåga att bedriva undervisning utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Nyutexaminerad lärares vetenskapliga förhållningssätt kan dock inte förväntas vara färdigutvecklat. Som yrkesverksam bör lärare ges stöd och vägledning från såväl mer erfarna kolleger som från relevant forskning.

2012-11-19
2 (10)
Dnr 2012:1700

1. Introduktion

Frågan om vetenskaplig grund i utbildningen ges idag ökad uppmärksamhet såväl i Sverige som internationellt. Fortfarande har dock forskningsresultat och vetenskaplig förankring en mindre framträdande roll inom utbildningspolitiken jämfört med andra politikområden såsom social, arbetsmarknads- eller miljöpolitiken.¹

Att frågan har fått ökad tyngd på utbildningsområdet avspeglas inte minst genom att 2010 års skollag innehåller en ny bestämmelse som lyder: ”Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet” (1 kap. 5§ tredje stycket skollagen 2010:800). Dessa begrepp har fått ett stort genomslag i skolverksamheterna.

Begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet² preciseras dock inte i skollagen. För att stödja verksamheterna har Skolverket därför tagit fram denna promemoria som redovisar och tydliggör bestämmelsens intentioner. Redovisningen grundas i första hand på skollagens förarbeten³ och i andra hand på förarbeten till styrdokument⁴ inom andra delar av utbildningsområdet.

Denna promemoria har tagits fram av verksstaben i samråd med representanter för avdelningarna (Eva Minten utvecklingsavdelningen, Tomas Krigsman utbildningsavdelningen, Anders Fredriksson utvärderingsavdelningen).

2. Uppdraget från verksledningen

Verksledningen har gett följande uppdrag till staben tillsammans med utbildnings-, utvärderings-, utvecklingsavdelningen samt rättssekretariatet:

Skolverket ska ta fram en övergripande hållning om hur myndigheten tolkar skollagens nya skrivning om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Hållningen ska förtydliga Skolverkets ställningstagande när det gäller såväl ämnesinnehåll som pedagogiskt utövande. Hållningen ska tas fram för internt bruk. Hållningen ska tas fram av verksstaben i samverkan med utbildnings-, utvärderings-, utvecklingsavdelningen samt rättssekretariatet.

¹ “The Role of Educational Research and Evidence-based Policy Making” OECD, Education Policy Committee, April 2012.

² Skolverket har i *Promemoria om evidens på utbildningsområdet* dnr 80-2011:980, gjort ett ställningstagande i evidensfrågan. Där redovisas även en genomgång av centrala begrepp. Beprövad erfarenhet definieras i PM som ’/.../prövad, dokumenterad och genererad under en längre tidsperiod och av många.’ PM dnr 80-2011:980, s 15. Definitionen bygger i sin tur på Högskoleverket, 2008.

³ Proposition 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, se Ds 2009:25 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, U2009/7188/S *Förslag till lagtext i lagrådsremiss*, 2009/2010 UbU21 *Ny skollag*.

⁴ Övriga vägledande källor utgörs av förarbeten till högskolelagen Prop 1992/93:1 *Frihet för kvalitet*, förarbeten till lärarutbildningen, prop. 2009/10:89 *Bäst i klassen* samt SOU 2008:109 *En hållbar lärarutbildning*.

3. Vad säger regleringen?

Bestämmelsen om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet återfinns som en av de första paragraferna i 2010 års skollag. I 1985 års skollag finns ingen bestämmelse med denna innebörd. Bestämmelsen finns heller inte i tidigare läroplaner.

SFS 2010:800 skollag 1 kap.

Utformningen av utbildningen

5 § Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

6 § Utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell.

7 § Undervisningen vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem ska vara icke-konfessionell.

Utbildningen i övrigt vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem får ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

4. Vad står att läsa i skollagens förarbeten?

I proposition 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet* finns ett särskilt avsnitt som redogör för skälen för regeringens förslag angående vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i 5§ (sid. 223f):⁵

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

/.../ De nationella styrdokumenterna ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet.

⁵ Det bör uppmärksammas att även 6-7§§ har viss relevans för problematiken. Förarbetena till dessa paragrafer förtydligar dock inte begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, utan redovisar ställningstaganden rörande konfessionell och icke-konfessionell undervisning och utbildning.

2012-11-19
4 (10)
Dnr 2012:1700

Utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, vilar självklart på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. Detta bör markeras i lagen. Regeringen föreslår formuleringen att utbildningen ska ”vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet”. Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Formuleringen tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund.

Även i de förarbeten som föregår propositionen har bestämmelsen om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet en framträdande plats. Någon ytterligare vägledning om hur den ska tolkas ger dessa däremot inte (se Ds 2009:25 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, U2009/7188/S *Förslag till lagtext i lagrådsremiss*, 2009/2010 UbU21 *Ny skollag*).

Sammanfattar man vad som sägs i förarbeten till 2010 års skollag om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet framgår:

- att bestämmelsen är ny och att den ges en central position i 2010 års skollag.
- att bestämmelsen riktar sig både till dem som utformar styrdokumenten, dvs riksdag, regering och Skolverket och till huvudmän, rektorer, förskolechefer, lärare och förskolelärare.
- att bestämmelsen avser såväl utbildningens ämnesinnehåll som dess metod/pedagogik.⁶
- att begreppet vetenskaplig(t) förhållningssätt/grund innebär att kritiskt granska, pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang.
- att en definition av beprövad erfarenhet saknas.

Ett förtydligande som baseras på skollagen (2010:800) 2 kap. 8-9§§ är att bestämmelsen indirekt reglerar rektorers, förskolechefers och huvudmäns ansvar att säkra lärares förutsättningar att bedriva undervisning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

5. Vad står att läsa i andra relevanta styrdokument?

Vår bedömning är att lagens förarbeten ägnar litet utrymme till att definiera vad som avses med vetenskaplig grund respektive beprövad erfarenhet. De ger viss vägledning när det gäller hur Skolverket ska tolka begreppet vetenskaplig grund. Däremot är vägledningen betydligt mer begränsad kring vad som avses med beprövad erfarenhet.

För att i möjligaste mån förtydliga bestämmelsens intentioner har kartläggningen utvidgats till att inkludera styrdokument (och deras förarbeten) som behandlar vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet inom andra delar av utbildningssektorn

⁶ I lagtexten används pedagogik som synonym till metod. Det är alltså pedagogik i vardaglig bemärkelse som åsyftas och inte den akademiska disciplinen.

(högskolelagen, lärarutbildningen), inom andra samhällssektorer (hälso- och sjukvård samt socialtjänst) samt i andra nordiska länder.

Den utvidgade kartläggning som följer visar sammantaget att vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i ringa omfattning behandlats i styrdokument för skolan i andra nordiska länder, och inom andra svenska politikområden. Däremot är resonmanget mer utförligt i förarbeten till styrdokument inom andra delar av utbildningssektorn.

Det bör poängteras att dessa förtydliganden inte preciserar Skolverkets sammantagna ansvar i arbetet med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Frågan om Skolverkets samlade ansvar och verksamhet kommer att behandlas vidare i *Strategi för Skolverkets arbete med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet*.

Vad står att läsa om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i andra delar av utbildningssektorn?

I högskolelagen (1992:1434) finns en bestämmelse om att utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet.

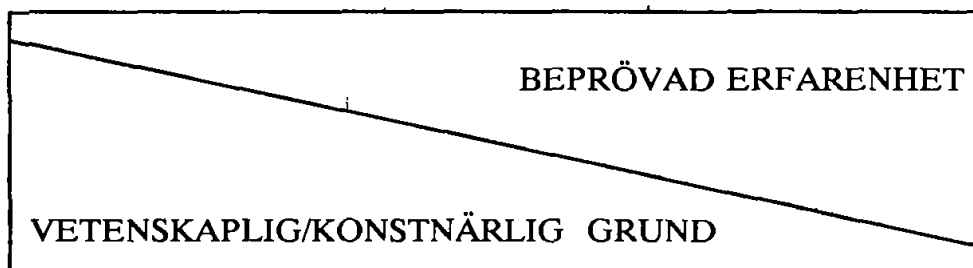
- 2 § Staten ska som huvudman anordna högskolor för
1. utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet, och
 2. forskning och konstnärligt utvecklingsarbete samt annat utvecklingsarbete.

Prop. 1992/93:1 Frihet för kvalitet

I högskolelagens förarbeten preciseras att vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet bör tillmätas olika vikt inom olika utbildningar. I proposition 1992/92:1 skriver dåvarande utbildningsminister Per Unckel följande:

I departementspromemorians förslag till högskolelag angavs i första paragrafen att det allmänna skulle anordna en högskola med uppgift att bedriva forskning, utbildning på vetenskaplig grund och utvecklingsarbete. I remissvaren framhålls i allmänhet det viktiga i att utbildningen vilar på vetenskaplig grund, men flera remissinstanser påpekar att högskoleutbildning också i varierande utsträckning vilar på beprövad professionell erfarenhet./.../ För egen del anser jag att all högskoleutbildning - i varierande utsträckning - vilar såväl på vetenskaplig eller konstnärlig grund som på beprövad erfarenhet. Detta förhållande kan illustreras med en schematisk figur:

2012-11-19
6 (10)
Dnr 2012:1700

**Traditionella
akademiska
ämnesstudier**

**Praktiska
yrkesutbildningar**

Inom traditionella akademiska ämnen och utbildningar bör självfallet undervisningen baseras på vetenskaplig grund för att ett nära samband mellan utbildning och forskning skall kunna garanteras. Likaledes bör de konstnärliga utbildningarna vara fast förankrade i det konstnärliga synsättet.

Inom många praktiska yrkesutbildningar är det samtidigt lika viktigt att undervisningen också till stor del baseras på beprövad erfarenhet. Sådana kunskaper och färdigheter har inom dessa områden ett självständigt värde.

Enligt min mening bör därför i högskolelagen finnas en grundläggande föreskrift om universitetens och högskolornas uppgifter. Dessa uppgifter kan lämpligen där anges omfatta

1. utbildning, på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet, och
2. forskning och konstnärligt utvecklingsarbete samt annat utvecklingsarbete.

I forskning och utvecklingsarbete ingår, som hittills, att informera om verksamheten samt de kunskaper och erfarenheter som vunnits.

Det är givetvis inte ett krav att alla former av de nämnda verksamheterna bedrivs vid varje enskilt lärosäte.

Med detta sätt att ange universitetens och högskolornas uppgift understryks att inom det breda begreppet högre utbildning och forskning ryms verksamheter med mycket olika inriktning och krav. Formerna och villkoren för verksamhetens bedrivande måste därför tillåtas variera inom vida ramar.

Prop 2009/10:89 Bäst i klassen

Propositionen om den nya lärarutbildningen innehåller inga explicita resonemang i frågan om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (Prop. 2009/10:89 *Bäst i klassen*).

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i SOU 2008:109 En hållbar lärarutbildning

Däremot behandlar betänkandet *En hållbar lärarutbildning* (SOU 2008:109) ämnet ingående:

Läroutbildningen har, i jämförelse med andra akademiska utbildningar, en svagare vetenskaplig grund, dels vad gäller andelen forskarutbildade lärare, dels vad gäller anslaget till utbildningsvetenskaplig forskning. En långsiktig höjning av läroutbildningens kvalitet kräver att den vetenskapliga grunden stärks (sid 17).

Utvärderingar har visat att läroutbildningen efter drygt 30 år inom högskolans ram ännu inte till fullo uppfyller alla de krav som kan ställas på en akademisk utbildning, i synnerhet inte vad gäller den vetenskapliga grunden. Läroutbildningen är istället på flera håll och i flera avseenden bärare av en normativ tradition. Antalet forskarutbildade lärare är relativt sett lågt. Utredningen ansåg det bland annat av dessa skäl vara väsentligt att lyfta fram det vetenskapliga och kritiska förhållningssättet som ett genomgående perspektiv (sid 55).

Vidare lyfter man i betänkandet fram att vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt vara ett av fyra övergripande perspektiv som är så väsentliga att de ska genomsyra all läroutbildning. (tillsammans med historiskt perspektiv, internationellt perspektiv, informations- och kommunikationsteknik (IT) som utbildningsresurs).

Här nedan återges några nyckelpassager som är relevanta i relation till skollagens skrivning om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

En lärare behöver kunna agera flexibelt i olika situationer, inför olika grupper och vid olika moment i undervisningen. Denna handlingsberedskap bör vara en synte av den forsknings- och erfarenhetsbaserade utbildningen, där ett mål måste vara att varje lärare får en grund så att hon eller han kan känna säkerhet i sin yrkesroll. Att växa in i yrkesrollen kräver en utbildning av hög kvalitet med såväl djupa ämneskunskaper som relevanta färdigheter och en tät kontakt med skolan genom en välorganiserad och relevant verksamhetsförlagd del.

Läraren ska vara expert på sina områden, både generellt och specifikt. De generella kunskaperna och färdigheterna gäller områden som pedagogiskt ledarskap, utvärdering, bedömning och betygsättning. De specifika kompetensbehoven som varje lärarkategori har kan och bör identifieras. Däremot kan man inte förvänta sig att de nytexaminerade lärarna ska vara fullfjädrade redan från början. Det är viktigt att de nya lärarna kan få stöd och vägledning, såväl från mer erfarna kolleger som från relevant forskning. I större utsträckning bör lärarna se värdet i att vända sig till forskningen för att få stöd och inspiration i sin undervisning.

Lärostudierande behöver tränas i såväl ”forskningskonsumtion” som ”forskningsproduktion”. De flesta av de blivande lärarna kommer inte att ägna sig åt forskning, men alla har nytta av en vana att läsa och tillägna sig forskningsresultat. Läroutbildningens vetenskapliga grund behöver därför förstärkas på flera sätt, vilket närmare beskrivs i kommande kapitel. Den normativa inställning som präglar läroutbildningen i många avseenden bör ersättas av ett mer vetenskapligt förhållningssätt, där olika teorier och metoder presenteras och diskuteras./.../

I SOU 2008:109 ägnas vidare ett helt avsnitt till frågan om vad som avses med ett vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt. Här återges några nyckelpassager:

En central utgångspunkt för denna utredning har varit att se läroutbildningen som en akademisk yrkesutbildning. En sådan utbildning ska enligt högskolelagen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Den ska, fortfarande enligt högskolelagen, ge studenterna ”förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar” och ”förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem”.

2012-11-19
8 (10)
Dnr 2012:1700

Den vetenskapliga grunden säkras genom att undervisningen är forskningsbaserad. I likhet med Högskoleverkets bedömargrupp som utvärderade lärarutbildningen 2008 vill denna utredning lyfta fram begreppet forskningsbaserad istället för forskningsanknytning. Att undervisningen är forskningsbaserad innebär att forskningen är den grund på vilken undervisningen vilar, istället för att forskningen är något parallellt som anknyts till undervisningen.

Den beprövade erfarenheten innebär att erfarenheter från verksamhetsfältet tas tillvara inom utbildningen. Beprövad erfarenhet är emellertid inte liktydigt med lång erfarenhet. Erfarenheterna måste vara dokumenterade, kommunicerade och prövade utifrån kriterier som är relevanta för verksamhetsinnehållet. Beprövad erfarenhet kan inte ersätta vetenskaplig grund, utan i en akademisk professionsutbildning kompletterar de båda varandra.

Frågor om undervisningsmetoder och arbetsformer i skolan tilldrar sig ett betydande intresse också utanför skolans värld. Med täta mellanrum lanseras nya patentmetoder som i ett slag ska kunna lösa ett svårt problem i skolan, t.ex. när det gäller läsinlärning eller matematik. Listan på sådana patentlösningar kan göras lång. Alltför ofta får dessa ett starkt och okritiskt gensvar hos lärare och föräldrar som med entusiasm och hopp tar till sig nyheterna. En god lärarutbildning borde kunna bidra till att lärare förhåller sig mer kritiska till framgångsrecepten och istället kräver att de lanserade metoderna är ordentligt utprovade med vetenskapliga metoder innan de anammas./.../

Utredningen har uppvaktats av företrädare för olika pedagogiska riktningar som önskat att vissa särskilda metoder bör föreskrivas i lärarutbildningen. Utredningen tar dock bestämt avstånd från att förespråka en metod eller teori på bekostnad av andra. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. En långsiktigt hållbar lärarutbildning har att visa de blivande lärarna på bredden inom det pedagogisk-didaktiska fältet, och uppmuntra dem att granska olika teorier och metoder. Detta tillika med de egna praktiska erfarenheterna gör det möjligt för lärare att avgöra vilken metod som passar bäst i olika undervisningssituationer.

Avslutningsvis ges i SOU 2008:109 en historisk exposé över hur man över tid har betraktat lärarprofessionen utifrån kravet om å ena sidan vetenskaplig grund och å andra sidan beprövad erfarenhet. Här återges några av de viktigaste passagera:

Läraruppdraget, som omväxlande omnämns lärarrollen eller – professionen, är ett återkommande tema i utvärderingarna. Å ena sidan anses lärarutbildningen behöva en bättre vetenskaplig grund för att den blivande läraren ska kunna utföra sitt uppdrag på ett adekvat sätt. Å andra sidan ifrågasätts om inte behovet av vetenskaplighet kan tonas ner till förmån för den erfarenhetsbaserade kunskapen./.../

I likhet med andra professionsutbildningar i högskolan måste lärarutbildningen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Någon definition av begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet ges inte av statsmakterna, utan olika ämnen och discipliner gör egna tolkningar av begreppen. Att tillgång till ett visst antal disputerade lärare som medverkar i utbildningen är en nödvändig, men inte tillräcklig, förutsättning för att garantera den vetenskapliga grunden, är en synpunkt som knappast någon inom högskolans värld ifrågasätter. Ända sedan lärarutbildningen införlivades i högskolan 1977 har bristen på disputerade lärare påpekats i alla utvärderingar och krav på skyndsamt förbättring har rests. En hel del har gjorts under årens lopp för att förbättra situationen, men som den senaste utvärderingen också

visat är situationen fortfarande inte tillfredsställande. Denna utredning menar att hela lärosätet måste involveras i lärarutbildningen mycket mer än i dag om fler disputerade lärare i utbildningen ska kunna bli en realitet inom en inte alltför avlägsen framtid. Regeringens beslut att inrätta tio forskarskolor med inriktning på lärande och ämnesdidaktik för att få fram forskarutbildade inom detta område, är ett steg i rätt riktning.

Beprövad erfarenhet är inte detsamma som praktik. Högskoleverkets bedömargrupp (2008) menar att begreppet beprövad erfarenhet inom lärarutbildningarna ofta tagits till intäkt för att lärarefarenhet är ett alternativ till vetenskaplig kompetens, när den enligt högskolelagen är ett komplement. Beprövad erfarenhet är något mer än erfarenhet, även om erfarenheten är lång. Erfarenheten ska vara prövad och dokumenterad eller i varje fall kommunicerad så att den kan delas med andra. Den ska också i ett kollegialt sammanhang vara granskad utifrån kriterier som är relevanta för erfarenhetens verksamhetsinnehåll. En sådan prövning kommer nära det vetenskapliga arbetssättet även om innehållet kan vara ett annat än det vetenskapligt genererade.

I andra förarbeten inom utbildningssektorn som reglerar vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet står sammanfattningsvis att läsa:

- att beprövad erfarenhet bör definieras som en erfarenhet som är dokumenterad, delad och prövad i ett kollegialt sammanhang.
- att beprövad erfarenhet inte ersätter vetenskaplig grund. Beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund är kunskapskällor som kompletterar varandra.
- att lärarutbildningen har ett betydande ansvar för att utveckla blivande lärares förmåga att bedriva undervisning utifrån vetenskaplig grund.
- att en nyutexaminerad lärares vetenskapliga förhållningssätt inte kan förväntas vara färdigutvecklat. Även under sin tid som verksam måste lärare ges stöd och vägledning, såväl från mer erfarna kolleger som från relevant forskning.

Vad står att läsa om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i andra samhällssektorer?

Hälso- och sjukvård

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet har en framträdande roll i Lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Där stadgas att personalens skyldig att arbeta enligt vetenskap och beprövad erfarenhet:

2 kap. 1§ Den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen skall utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

I propositionen 1993/94:149 som utgjorde förarbetet för lagen går att utläsa att det ”ur juridisk synvinkel innebär uttrycket att läkaren i sin yrkesmässiga utövning har att beakta såväl vetenskap som beprövad erfarenhet. Författningstexten innebär sålunda ett ”både och” – inte ett ”antingen eller”. Den 1 januari 2011 ersattes Lag

2012-11-19
10 (10)
Dnr 2012:1700

om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område av patientsäkerhetslagen, begreppet beprövad erfarenhet förekommer dock även i denna lag.

Socialtjänst

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är inga framträdande begrepp i socialtjänstområdets lagar och lokala riktlinjer. Kerstin Wigzell skriver i betänkandet *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukare* (SOU 2008:18): ”Arbetet bedrivs i huvudsak på grundval av professionella erfarenheter i kombination med lagstiftning och riktlinjer för ärendehandläggning. I för liten utsträckning bedrivs socialtjänsten utifrån kunskap om effekten av olika insatser, arbetsätt och metoder.” I betänkandet slås fast att kunskapsstyrning inom socialtjänsten måste stärkas genom att verksamheten systematiskt dokumenterar och följer upp resultatet av sitt arbete liksom att den förmår tillägna sig relevant kunskap. Utredaren pekar på att det krävs flera åtgärder för att utveckla en evidensbaserad praktik inom socialtjänsten:

- mer forskning och kvalificerade utvärderingar av det sociala arbetets resultat, kvalitet och effektivitet.
- bättre förutsättningar för professionen att utveckla en evidensbaserad praktik.
- bättre struktur för verksamhetsuppföljning.
- ett förtydligt brukarperspektiv i relation till socialtjänstens arbete.

Hur används vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i styrningen av skolan i Norden?

I ett nordiskt perspektiv är det endast Sverige som har en bestämmelse i skollagen om att utbildningen ska ”vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet”.

I den finska läroplanen för den grundläggande utbildningen respektive i läroplanen för gymnasiet slås fast att i undervisningen skall mångsidiga och ämnesspecifika arbetsmetoder användas med vars hjälp elevens inläring stöds och styrs. Arbetsmetodernas uppgift är att utveckla förmågan till inläring, tänkande och problemlösning, förmågan att arbeta och fungera socialt och till ett aktivt deltagande. Arbetsmetoderna skall därutöver främja utvecklingen av färdigheterna i informations- och kommunikationsteknik. Arbetsmetoderna skall också ge möjligheter till lek, skapande verksamhet och upplevelser som kännetecknar de olika åldersgrupperna. Läraren väljer arbetsmetoderna. Lärarens uppgift är att undervisa eleven och leda hans eller hennes inläring och arbete både individuellt och i grupp.⁷

De norska och danska styrdokumenterna saknar bestämmelser om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.⁸

⁷ <http://www02.oph.fi/svenska/ops/grundskola/LPgrundl.pdf>

⁸ Lagar: http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/lover_regler.html?id=313564

Läroplaner: <http://www.udir.no/Lareplaner/>